

Csörgő Mária

Felelősségünk az érték közvetítésben

A probléma

A rendszerváltozás ténye pszichikusan is megterhelő lett egy olyan nemzedék számára, amely gyermekkorában, a szülői házban még más körülmények között szocializálódott. Megszűnt a „mindenről gondoskodó állam”, alkalmazkodni kellett a piacgazdaság kemény feltételeihez, kevésbé kiszámítható lett a gazdaság változása, több kockázatot kellett vállalni.

Való igaz, nagyobb hangsúlyt fektetnek az egyének kezdeményezőkézségére, képzettségére, rátermettségére is. Megnövekedett az egyén (a nők) döntési lehetőségei, ám ezzel szemben nagyobb a konkurenciaharc, nem mindig kiszámítható a jövő. Mindez a családok belső életére, érzelmi egyensúlyára nézve sem hatástalan.

Lehetséges-e ilyen körülmények között a tradícióhoz ragaszkodó családi értékek elfogadása, követése? Igen, de sok tekintetben megterhelő. Több lett a munka kevesebb bérért, az életcélok és az anyaság összeegyeztetése, felelősségteljesebb a gyermeknevelés.

Mi a helyzet a tradícióktól elszakadó, „modernizálódó” szemléletmóddal, értékrenddel? Bizonyos értelemben könnyebb, mert egy modernebb szemléletmód, beállítódás mellett óhatatlanul nagyobb az egyéni életcélok megvalósításának igénye, ami az egyének értékrendjében az ún. „jó, kiegyensúlyozott családi életnek” akár egyenrangú versenytársává is válhat. Ellenben *a szülők döntési felelőssége gyermekeikkel szemben is sokkal nagyobb lett*, például a taníttatásuk terén. **A kevesebb szeretetet kapó gyermekek könnyebben keveredhetnek „rossz” társaságba.** A „gazdag iskolatársak” és reklámok hatására pedig a szülőknek meg kell küzdeniük gyermekeik költségesebb igényeivel is. Emellett munkával kapcsolatos állandó lekötöttségük, karriertörekvéseik kikezdhetik a közöttük meglévő érzelmi, szülő-gyermek viszonyt. Nincs tehát manapság a család abban az abszolút helyzetben, hogy sikeresen vállalkozhasson a tiszta értékek, (értékrendszerek) továbbadására.

Ugyan a rendszerváltás utáni, pluralista társadalom sokféle lehetőséget nyújt az egyes ember számára, és nem csupán azt, hogy mindenki élheti a maga életét, hanem azt is, hogy a szabadság, az emberi élethez lényegesen hozzátartozó valóság, tág teret kap. A választási lehetőség sokrétűbb, ugyanakkor azonban azt is eredményezi, hogy maga a társadalom az egyes ember „emberré” válásának gondjaiban csak szerény mértékben segít, élethalakításával szemben tartózkodóbbá válik. A globalizációval egyidejűleg nőtt a jövedelemegyenlőtlenség, növekedni kezdett a szegénység is.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a „női egyenjogúság” megteremtésével az állam a családi kötelek fellazulását, a válások szaporodását segítette elő, eltorzította a gyermeknevelést is. Ennek egyenes következménye, hogy manapság a házasságok belső stabilitása ingatag talajjára vált, vagy sok esetben hiányzik, a gyermekek nevelése – nem kis részben a megélhetési gondok miatt – egyre inkább az intézmények szerepe lett.

„Az Európa-szerte jelentkező globalizáció hatása, nem a felelősség vállalásnak, nem a közös gondolkodásnak és végképp nem az értékek újateremtésének kedvez. A 21. század globális kihívásaira a morál, az erkölcs megújításával, megújulásával tudunk csak válaszolni”. (1)

Quo vadis? ... Értéktudatválság a rendszerváltozás után

„A modern civilizációban nincs szilárd értékközvetítés, a természetes igazságérzet és néhány jogi tradíció kivételével nincs, ami szelektív hatást gyakorolna a szociális viselkedésre. Feltételezhetjük, hogy alapvetően a felszínes tudással elért sikerekkel együtt járó értékesztés az ok; valamint a mérték, az erkölcs, a követendő magatartásminták; az európai és sajátosan magyar kulturális örökségünk megbecsülésének, a kultúra átörökítésének hiánya miatt.” (2)

Ha sorrendbe kellene állítani a legjelentősebb értékeinket, bizony elgondolkodna az ember fia, mi is a legfontosabb érték. A szakemberek azt mondják – és mi miért ne hinnénk nekik –, hogy az érték az, amit egy társadalmi csoport értékesnek, követendőnek tart. Az érték életvitel, életforma. Sokan, sokféleképpen rangsorolták az értékeket. Ám egy dologban megegyezés született: maga az ember az abszolút érték, mert a Teremtő erre választotta ki, amikor szabad akarattal ruházta fel; választhat jó és rossz, szép és rúg, igaz és hamis között. Az értékes egyén kiművelése „alkotó folyamat” eredménye; a művelt ember biztosítja a társadalom létezését és fejlődését. (3)

Manapság, e fogyasztói, értékesztett világban az értékek átadása egyik generációról a másikra nagyon nehéz feladat. Bizony nem könnyű igazi segítséget nyújtani a kamaszok Big Brotheren felnőtt generációjának abban, hogyan kapja vissza az intimitását, egyéniségét és lelki életét. Mindenekelőtt fontos, hogy megtapasztalják, észrevegyék a „normális” érzelmek szépségét, nagyságát, mint például a szülők és a család szeretete, a hűség, a barátság, az ígéret, a vallás, amelyek együttesen adják az intimitás fontosságát, mely egyszerre tény, titok, erény, erő és forrás. Ez egy védekező-megőrző ösztön mindazon külső hatásokkal szemben, amelyek fenyegetik egy adott személy méltóságát és belső életét. Azonban mindezzel ellentétesen fúj a mai idők szele, amely arra irányul, hogy a magánembert is közemberré változtassa. Egy olyan szokás terjed, mely rossz hatással van az emberek (de főleg a fiatal generáció) viselkedésére, akik ennek értelmében úgy érzik, hogy csak akkor léteznek, ha a „kirakatba állítják magukat”. Közvetlen érzelmek, vallomások, szerelmek, magánéletek feltárásával saját maguk adják fel méltóságukat. „Ki kell mutatni nyilvánosságra, kell hozni. Ha ab normalitásról van szó, még jobb. Végső soron a látvány a fontos!”, (4)

Segíteniünk kell gyermekeinknek, hogy büszkéek legyenek egyéniségükre, eredetiségükre, és ne érezzék kötelességnek, hogy behódoljanak a divat hullámainak.

Vajon kik hagyományozzák át az értékeket?

Elsősorban a család, az iskola, a különféle intézmények, szervezetek, közösségek, az egyház, az állam – nagyon tágan fogalmazva: a társadalmi környezet. Létezett a történelem során olyan társadalmi környezet, amelyben egyszerű volt felnőtté válni, mert többé-kevésbé csupán egyetlen, és mindenki számára egyformán kötelezően érvényes élni-tudás, élni-ismeret volt. Egységesek voltak tehát a válaszok is, amit az ember az élet legfontosabb kérdéseire adhatott és kaphatott. Ez az áthagyományozott életismeret a kereszténység tradíciójából, hagyományából származott. Az érett emberré válás szempontjából döntő jelentőségű volt, hogy mindenki többé-kevésbé egységes hatást gyakorolt a felnövekvőre. Az eltérő, deviáns jelenségeket pedig a társadalmi közvélemény egységesen elítélte. Vagyis leegyszerűsítve: mindenki „tudta” hogyan kell élnie. (6)

A mai szülőgeneráció – az 1970-es, 1980-as illetve az 1990-es években születettek tagjai között nem kevesen vannak, – ide tartoznak a pedagógusok is, – akiknek szülei kényszerű

megalkuvásból döntöttek úgy: válasszon majd felnőttként gyermekem, miként akar élni. Ezekben a családokban a nagyszülők világnézete, tartása, eszményvilága csak töredékesen öröklődhetett tovább. Ők azok, akik az idősebb generáció vallási kultúráját nem ritkán lenézik és elutasítják. A hit dolgairól keveset beszélnek, s ha igen, akkor is inkább csak elvárások formájában. *A generációk közötti értékrend különbségek soha talán még olyan nagyfokú összeférhetlenséget nem mutattak, mint manapság.*

A magyar történelmi múlthoz és kultúrához elválaszthatatlanul hozzátartozik a kereszténység. Az egyház (kereszténység) szerepvállalása ma is jelentős európai örökségünk. Egy terjedőben lévő nihilizmussal szemben a keresztény értékek magát az életet jelenthetik. Merjünk büszkéek lenni elődjainkra, akik a magyar nép kulturális műveltségének felemeléséért kimagaslót, példa értékűt alkottak, mint amilyet Szent László, Mátyás vagy a legnagyobb királyunk, István tett. A kortársak keresztény példaképnek, „szent életűnek“ tekintették, melyet még az életében kiérdemelt. Kiérdemelte egyéniségével és életműjével: a magyar állam megszervezésével, amellyel népünk fennmaradását biztosította. *„Mert úgy olvastatik ez szent királról, hogy nagy sok dicséretes dolgot tett vala ő királi kezével, tudnia illik szegényeknek éltetése, foglyoknak es nyomorúttaknak megszabadojtása, mezejtelenöket ruháztván, szarándékokat befogadván, árvákat, özvegyöket megsegejtvén, ...mindennek alamizsnát osztogatván, nem hamisan keresőtől, de tulajdon igaz jószágából... ”(7)*

Minden keresztény közösségnek – ha valóban közösség – közvetve vagy közvetlenül feladata, hogy segítse emberibbé tenni a világot! Szomorú tény, de ma a keresztény önazonosságtudat nélküli nem keresztények világában élünk. A megkeresztelt „hívó“ legtöbb esetben csupán papíron „krisztusi“, hisz a mindennapi cselekedetei ezt már nem igazolják vissza. A családok többsége szomorú kettőségekben él. Ennek különösen a gyerekek a szenvedő alanyai, hiszen sajátos kettős nevelésben részesülnek. A szülők kereszténysége abban merül ki, hogy gyermeket vallásoktatásra beíratják, de a megfelelő háttér teljességgel hiányzik. Megfeledkeznek arról, hogy a keresztséggel nemcsak jogok, de kötelezettségeket is vállalnak. (Mevallja hitét és ígéretet tesz a keresztény életre.)

Szent István ebben is útmutatót adott. Intelmeiben örökölt adta fiának, Imre hercegnek és nekünk, mindnyájunknak az emberiség fennmaradásához és megmaradásához szükséges meghatározó erkölcsi jellemvonásokat. Sys honestus; Légy emberbecsülő; Cselekedj tisztességgel, önállóan, s az emberek kedvére; Légy tisztességtudó; Légy becsületos!

Ahhoz, hogy életünk, közmorálunk javulhasson – hogy „az Atyának bennünk is kedve teljék“ – újra hitelessé kell válnunk. Tiszta, nemzeti, „szentistváni“ értékrendet kell képviselnünk. Olyan hiteles keresztény nevelő közösségeket kell teremtenünk, melynek tagjai el tudják egymást fogadni és tiszteletben tudják tartani a más közösségek „másságát“. Elsősorban azt kell cselekednünk, ami méltányos és igazságos.

Vallásos és érzelmi nevelés

Mint az anyanyelvet, vagy a szülőföld szeretetét sem lehet „tervszerűen tanítani“ úgy az őszinte, igaz és egészséges érzelmek kialakulását sem lehet céltudatosan kifejleszteni. Hagyni kell, hogy „maguktól“ fejlődjenek ki a gyermek érzései, megnyilatkozásai, amelyekkel, idővel közelebb kerül majd szüleihez, a közvetlen közelében élőkhöz. Mindezekből a spontán érzésekből fejlődnek ki aztán lassanként azok, amelyekből a nagyobb gyermekben a szülők követése és a vallásos érzések lesznek. A vallásos és érzelmi nevelés, a hit, a bizalom, a derű, és a szeretet. Az elégedettség és a lelki rugalmasság fejlesztésének a művészete teszi azt, amivel lelki egészséget, „jó

idegeket”és „jóságot”, az illedelmes viselkedésre való hajlandóságot adhatunk gyermekeinknek örökségbe. Természetes, hogy nem születik valamennyi gyerek egyformára lelki tulajdonságaiban, érzés béli hajlandóságaiban, de még az erkölcs tehetségeiben sem.

Talán szokatlannak tűnik, de az a szülő, aki a mindennap felkínálkozó tapasztalatokat nem utasítja el, annak aligha különös az a gondolat, hogy az érzelmek, a jellem és a lelki egészség dolgában meghatározó szerepe van a gyermeknevelés legelső pár esztendőjének. Ez az az időszak, amikor a „kis lélek tiszta papirosára” még mindent egyszerűen, tisztán lehet ráírni. Ezen túl pedig minden gyökeresebb változtatás – akár rosszra, akár jóra – csak fájdalmak, válságok, ideges tünetek árán lehetséges. Manapság gyakori panasz kisiskoláskorú gyermekes szülők szájából, hogy szórakozott, hazug, nyugtalan, durcás, ábrándozó, alattomos, irigy, vagy éppen a jó szóra nem hajló, rossz, „ideges a gyerekem”... Ám azonnal kiderül a „fájdalmas igazság” is, hogy ezek a tulajdonságok többnyire a szülői minta nyomán alakultak ki, úgyszólván a gyermek csak „eltanulta” a szüleitől, környezetétől.

Ha csak egy kicsit is körül nézünk az idegesség dolgában a nagyvilágban, azt kell látnunk, hogy ez az állapot valahogy úgy elhatalmasodott, mint a ragadós betegségeké járványok idején, automatizált „gépezetté” váltunk. Ellenben, amit mi „nyugtalan idők” formájában vagyunk kénytelenek észrevenni és elszemvedni, az tulajdonképpen azoknak a *lelki gyöngeségeknek az elhatalmasodását jelentik, amit valójában a jellembeli tulajdonságok, azaz a vallásos nevelés hiányának* hívunk. A test és a lélek együtt alkotják az embert. Nem lehet kizárólag csak az egyiket táplálni.

Ha a szülők nem tanítanak meg gyermeküket beszélni, járni, írni-olvasni, bizony mindig hátrányban lenne a többiekhez viszonyítva, és ezt a hátrányt egész élete végéig érezné. Ugyanígy járnak azok a szülők is, akik nem nyújtanak gyermeküknek vallásos nevelést. Nagy bajok vannak ezen a téren számos fiatal családban. Világos látás és lelkierő nélkül dobják gyermeküket az élet nagy küzdelmeibe. Súlyos hátrány ez, következményei pedig később tragikusak is lehetnek. „Aki önmaga nem igyekszik a világosság felé, másokat sem tud arra vezetni!” (8)

A gyermekkor őszinte korszak, mindent és mindenkit **utánoz** a gyermek. Ezért kellene a szülőknek már itt elkezdni gyermekük vallásos nevelését. Rajzfilmek, beszélgetések, játékok és mesék segítségével megtanítani, ki az a pap bácsi, mi az, hogy templom vagy az, hogy szegénység. Milyen szép is lenne, ha az apa, anya megfogná gyermeke kis kezét és nemcsak a sportrendezvényekre járnának együtt, hanem közösen mennének szentmisére a templomba!

Ha ezek az alapok hiányoznak, komoly nehézségekkel szembesülhet a szülő a serdülőkorban, hisz ekkor a gyermeke lelkében amúgy is nagy változások lépnek fel. Ekkor kezd kialakulni nála az önállóság, mely úgy nyilvánul meg, hogy bizony nem mindig fogadja el a felnőtt szavát, nem szívesen veszi gyámkodását, sőt, ha kell, szembeszáll vele. Természetesen a kamaszkor a gyermeknek és a szülőnek is nehéz, de hozzátartozik ahhoz, hogy tudjon felnőtté válni. Ebben a korban a vallást, a hittanórát, a templomot stb. a felnőttek világába sorolja, terhes koloncot lát ezekben, amit legszívesebben levetne magáról. Ráadásul, ekkor szólalnak meg benne azok az ösztönök is, amelyek lekötik fejlődő testét-lelkét. Tele van kételyekkel, de azt szégyelli bizalmasan elmondani a felnőttnek, legtöbbször nincs is kinek.

Döntő fontosságú továbbá e korban, hogy **eszményképet keres magának**, akihez igazodni akar. Meg is találja popsztárokbán, énekesekben, zenészekben, színészekben, hangadókbán, kétes erkölcsű kamaszokban. Ha ők vallástalanok, sok esetben összetörik benne

a hitbontakozó szárnyát és összeomolhat benne a hit világa. Nem is beszélve: az otthoniak közömbössége, vallástalansága, istentelensége. Megannyi pecsét lehet lelki életére.

Az ilyen kamaszok vajon milyen élményekkel és tapasztalatokkal lépnek majd be a felnőttkorba? Isten őrizzen meg attól, hogy a legtöbbször megrekedt gyermeki hittapasztalattal rendelkező, hiányos hitoktatással, gyenge vallásgyakorlattal, otthonról, környezetükből hozott kereszténytelen életpéldákkal családot alapítsanak! Amikor mindezekhez még hozzájárul majd az "élet keresztje", a munkanélküliség, a szegénység, a kivándorlás lehetősége, a családi élet nehézsége, a káros szenvedélyek és egyéb külső-belső bajok, akkor nemcsak hitélete, hanem ő maga is tönkre mehet, hamar lecsúszott emberré válhat.

Gorkij *Gyermekkorom* című könyvében - de említhetném saját édesanyámat is – egy áldott, vallásos, imádkozó asszonyról ír, aki gyermeki hittel szerette Istent. Leírja, életére mekkora hatással volt. Bárcsak örökigazító irányítók lennének az ilyen édesanyák és nagymamák a mai fiatal családok számára!

„A gyermeknevelés nem önfeláldozás, nem szenvedés, hanem kölcsönös örömforrás – ha jól csináljuk.”
(Németh Margit – Stredl Terézia)

Mintegy tizenöt éves szakmai gyakorlattal rendelkező lelkiatya elmondása szerint a rendszerváltás az emberek (családok) világnézetét nagymértékben individualizálta. A '90-es évek elején *divat lett újra hívőnek lenni*, emelkedett a vallás iránt érdeklődők és az egyház tanítását a „maga módján” követők száma, míg a tradicionálisan vallásos családokban nem történt változás. Olyan pozitív jellembeli tulajdonságokra, mint a tiszteletadás, alázat, felelősségteljeség, hivatástudat, hagyománytisztelet, szorgalom egyre inkább az idősebb embereknél lelhetünk.

Nehéz az iskolai hitoktatástól eredményt várni, ha a szülő nem mutat pozitív példát saját hitéletével. Ám döntő befolyással bírhat a hitoktató személyisége, „varázsa“. A mindennapi oktató-nevelő tevékenységek értékei közül hiányoznak a magasabb rendű (keresztény) értékek (a szép, a jó, az igaz, az isteni). Ha nem fogjuk tiszteletben tartani és ápolni vallási hagyományainkat, gyökereinket, beleolvadunk mi is egy jellegtelen, globalizációs térbe.

A család – mint a kultúráközvetítés döntő tényezője

*„A család bizonyos tekintetben végzet, s ha nem is visszavonhatatlanul az
mindenképpen egyike a leghatékonyabb sorsformáló erőeknek.”*
(Kolozsvári Grandpierre Emil)

Sorsunk, hogy legtöbbször családba születünk bele. A család olyan természetes közösség, amelyhez vérségi kötelék fűz, amelyben gyermekek és felnőttek élnek egy fedél alatt. Az emberiség története során a gyermek nevelése mindig a családban kezdődött, védett helyet jelent, amelyben gondozzák, ápolják, segítik, tanítják, szeretik, nevelik. Ebben a közegben tanul meg viselkedni, érdeklődni. Itt lesi el az értékeket, itt alakulnak ki jó vagy rossz szokásai.

Kiscsalád vagy nagycsalád? Nehéz helyzetbe kerül az a sokgyermekes szülő, akinek gyermeke azzal a kérdéssel állít haza az iskolából: ugye, anya, mi szegények vagyunk? Mert a Marcinak az egyik gyorsétteremben lesz a születésnapja, mert a Panka a tengerpartra megy nyaralni, mert a Gergőnek mindennap új transzformert vesznek a szülei. Mit is tud mást válaszolni erre az édesanya: igen, de neked itt vannak a testvéreid!

Nos, létezik egy védekező stratégia, amit jó, ha megtanul a nagycsaládos gyerek még az iskolába lépés előtt. Lehet, hogy valakinek csodás születésnapit rendeznek vadidegen emberek, de felejthetetlené „varázsolható” egy gyerekzsúr akkor is, ha „kincskeresést” játszanak, „titkosírást” fejtenek meg vagy akár „maskarába” öltöznek. Az az anyuka, aki még azt is megengedi a lányoknak, hogy használják a sminkkészletét, életük legemlékezetesebb buliját rendezi meg elenyésző összegért.

A gyerekek többsége nem azért dicsekszik a külföldi kirándulással, mert fel tudja mérni a valódi értékét, hanem azért, mert a szüleitől is ezt látja. Az üzletben mindenki tud játékot venni, de mézeskalácsot sütni, gyufásdobozból kiskocsit készíteni manapság már csak kevés gyerek tanul meg. Pedig némi kezűgyességen, odafigyelésen kívül nem sok minden kell hozzá! Hány „egykének” hiányzik az otthon melege, ül csak a sok játéka mellett a hatalmas szobájában magányosan. Pénzen vett „szeretet”.

A fogyasztói társadalom sajnos ezt az értékrendet egyre kevesebbre tartja, az életben az anyagiak féktelen halmozása, a reklámok által előírt szépségideál megteremtése kerül az első helyre. A célként kitűzött önmegvalósításba nem fér bele az önzetlenség, a szolidaritás, az empátia vagy a segítőkészség. A fiatal nem érdekli, milyen nagy boldogság a lángpiros füffel elszavalt anyák napi vers, az ágyba hozott íztelen kávé vagy az első önállóan elkészített ajándék...

Minden erény lassan hátránnyá válik, s a bizonytalan kapcsolatban ugyan ki vállalna sok gyereket. Melyek a jó család jellemzői Losonczy Ágnes szerint? A jó család:

- úgy ad biztonságot, hogy nem tesz gyávává,
- úgy ad támaszt, hogy nem gyengít,
- úgy alakítja ki határait, hogy véd, de nem válik korláttá,
- úgy gondoskodik, hogy nem folytja önző szeretetébe a másikat,
- úgy konzerválja az értékeket, hogy azokat nem merevíti be,
- úgy ad stabilitást, hogy megadja a rugalmasságot, hogy mindenki élhesse a saját életét az önálló jogával és felelősségével,
- úgy segíti elviselni a kudarcokat – amelyek az élet szerves velejárói –, hogy ne vesztesé, hanem tapasztalttá váljék s hogy abból mindenki gyarapodjon.

Egy jó család addig maradjon meg támasznak, ameddig kell, és utána képes legyen visszavonulni. Csak a jó otthon, a jó család, a jó szeretet az igaz erőforrás és hatékony nevelőközeg.

- Nem nevel az a szülő, aki csak prédikál a gyermekének, aki állandóan figyelmezteti és fegyelmezi.
- Az sem nevel, aki gyermekét kényezteti, mindentől óvja, mindent megcsinál helyette.
- Az sem neveli gyermekét, aki indulatjában, meggondolatlanul, szeszélyétől függően gyakran bünteti.
- Nem tekinthető nevelésnek, ha a szülők egymástól eltérően szigorúak vagy engedékenyek, szélsőségesen elérő módon jutalmaznak vagy büntetnek.
- Természetesen szóba sem jöhet a nevelés ott, ahol a gyermekkel nem törődnek, ahol legfeljebb csak akkor kapkodnak, ha „baj van a gyerekkel”.

- S még az sem mondható nevelésnek, ha a nevelésben érdekelt szülőknek nincs önálló elgondolásuk a gyermeknevelésről, s mindent kizárólag úgy csinálnak, ahogy „az ő apjuk vagy anyjuk tett”.

Apa - anya szerep: A család egy olyan rendszer, mely a szereteten alapszik. Nem a feltételezett, hanem a reális, érzelmi szereteten. Nélküle nem lehet sokáig fenntartani a családi életet.

Minden **apa** legfőbb kötelessége gyermekei iránt, hogy szeresse anyjukat. Csak a mély egyetértés ad szilárd alapot. Példakép gyermekeinek akkor is, ha nem akarja. Főként, mint viselkedési minta; a hűség, az őszinteség és a jóakarat példája számukra. Az apa biztonságot ad. Úgy véd, hogy szabályokat alkot, tér-és időkorlátot vezet be azzal, hogy néha nemet mond, mely legjobb módja, hogy kifejezésre juttassa: „Gondoskodom rólad.” Az apa megbocsátó, bátorít és erőt ad, mindig kész segíteni. Innen ered a gyermek számára olyannyira elengedhetetlen tulajdonság, az önbizalom. Az apa az a személy, aki „térképet” ad gyermekeinek az élethez. A mindennapi bajok után a túlélést biztosítja.

A múltban az édesapa volt az értékek képviselője. Manapság a modern idő meggátolja ebben. (A felmérések szerint egy apa átlagosan naponta kevesebb, mint öt percet tölt el gyermekével ténylegesen nevelő szándékkal. Az ő személyének hiányával függ össze egyes kutatások szerint a fiatalkori bűnözés és az agresszió.) Még akkor is apa, ha távol él (külön a családtól). Gyógyíthatatlan sérülést okoz gyermekeinek, ha elhagyja, elfelejti vagy elhanyagolja őket. *Édesapának lenni nagy elhivatottság, éppúgy, ahogy az anyaság.*

Az **anyaság** a legcsodálatosabb dolog, amit egy nő kaphat, megélhet élete során. Anyává nem a gyermekszülés által válik valaki, anyává lenni azt jelenti, hogy a rám bízott kincset, a gyermekem testét, lelkét gondozom, Isten felé irányítom, életét óvom, védem. Szeretettel állandóan betakarom. Nevelem, mellette vagyok, soha el nem hagyom, mert felelősséggel tartozom érte.

A valósághoz azonban sajnos hozzá tartozik az életnek olyan árnyoldala is, amiről nem szívesen beszélünk: vannak anyák, akik bár életet hoztak a világra, de nem lesznek sohasem „édesanyák”. Anyák, akiknek az élete keserű, boldogtalan, ahol helyet kap az alkohol, kábítószer, paráznaság, nemtörődomség. Gyermekeik szenvednek, támasz és segítség nélkül nőnek fel teljes reménytelenségben, rettegésben, félelemben, otthontalanul! Vagy akiket kitesznek az utcára, a vasútállomásra, vagy a piacon hagynak, mint valami fölösleges csomagot! Beleborzad az ember, mivé lehet egy női, anyai szív.

Összefoglalva

A szülői ház kellemes/kellemetlen légköre, a szülő-gyermek között meglévő/hiányzó bensőséges érzelmi kapcsolat a legfőbb biztosító a gyermek harmonikus fejlődésének és egyben boldogságának/boldogtalanságának a kulcsa is. Tudjuk ezt az irodalmi alkotásokból.

Móra Ferenc sokszor visszatér írásaiban a szülők és a gyermekek életét meghatározó érzelmi kapcsolatokra. Minta, ahogyan irányították szülei az ő nyiladozó értelmét, és az is, hogy egy életre szóló gazdag útravalót kapott a szülői házban.

Említsük meg Hegedűs András „üzenetét”: „*Először is anyám miatt lett szép és boldog gyermekkorom.*”; Varga Domokos *Kutyafülűek* című könyvéből pedig azt idézzük: „Gondosan betakargatom nyakig, s megcsókolom kipirult arcát. – Aludj szépen! Szeret apád...”

1. KOVÁTS-NÉMETH Mária: A család szerepe az értékek újrateremtésében. In: (Szerkesztők: dr. Kováts-Németh Mária, Muhi Béla és dr. Szijártó István): A család és szerepe a tehetséggondozásban. A Százak Tanácsa, Ziegler-nyomda, Keszthely 2013, ISBN 978-963-89475-3-6 23.o. 2.
2. KOVÁTS-NÉMETH Mária: Kultúra és nevelés. Felnőttképzési Intézet Kht.- Komárno, 2013, ISBN 978-80-970308-8-9 5.o.
3. ÁDÁM Zita: Óvodásból iskolás. NAP Kiadó Dunaszerdahely, 2000, ISBN 80-89032-03-6
4. Bruno FERRERO – Marianna PACUCCI: Boldog család. Don Bosco Kiadó, Budapest 2007, ISBN 978-963-9455-66-5
5. KOVÁTS-NÉMETH Mária: Kultúra és nevelés. Felnőttképzési Intézet Kht.- Komárno, 2013, ISBN 978-80-970308-8-9 9.o.
6. KORZENSZKY Richard osb – SOMORJAI Ádám osb: Magyar sorskérdések (Előadások a magyar kultúra és népesedés keresztény szempontjairól). Róma, 1989. Készült az 1989-es római kiadás alapján a Papíripari Vállalat Kiskunhalasi Gyárában, 90 423
7. KIRÁLY László, GYÖRFFY György, DERCSÉNYI Dezső: István király emlékezete. Madách Könyvkiadó Bratislava, 1987, ISBN 963 07 4607 7
8. <http://vasarnap.katolikhos.ro/9-szam-2011-februar-27/77-utjelz/119-a-gyermekkorivallasos-nevelés-fontossága-.html>